

In deze serie brengen wij nationale of internationale betekenisvolle, bekende of beroemde personen voor het voetlicht die op de een of andere manier een connectie hebben – hetzij via familiale banden, als (oud-)inwoner of anderszins – met Schin op Geul of Oud-Valkenburg.

Behoud door vermaak

RALF COUMANS

Dreigend staat de zwarte koningin daar, met haar bedienden om zich heen. Zij is omringd door de horde barbaren die tot haar troepen behoren. Geknield voor hen zit de verslagen koningin Meija; haar kroon is haar reeds ontnomen. De boosaardige zwarte koningin beveelt Meija's onthoofding. De bebaarde barbarenhoofdman loopt naar voren, zijn strijdbijl gereed om het vonnis te voltrekken. Meija richt vervolgens haar woord tot de hoofdman; zij spreekt over de loyaliteit van de zwarte koningin en de vele beloften die zij heeft gemaakt en ook weer gebroken. Na haar laatste woorden heft hij zijn zware bijl en laat deze met een gerichte slag neerkomen... in het zand vóór haar. Meija's woorden hebben hun effect gehad. De barbaren trekken zich terug, de zwarte koningin met een paar dienaren achterlatend. Vertwijfeld en vol woede en ongeloof probeert zij de situatie te redden. Maar op dat moment keren ook de dorpelingen zich tegen haar. De woedende menigte bezegelt haar lot en zorgt ervoor dat zij letterlijk in rook opgaat. De indringers zijn verslagen, het koninkrijk is bevrijd. Meija wordt opnieuw als koningin geïnstalleerd.

Ziehier het slot van de spannende voorstelling "De Strijd van de Zeven Zwaarden" ("Der Kampf der Sieben Schwerter"), waarin het draait om moed en rechtschapenheid, twee van de zeven edele ridderdeugden [zie kader: "De zeven deugden"]. Nadat in 2012 "Het Sprookje van de Zeven Zwaarden" ("Das Märchen der Sieben Schwerter") werd opgevoerd, is met deze show hieraan een vervolg gegeven, zij het overigens dat dit deel onafhankelijk van het eerdere

kan worden bekeken. Wederom is het een spektakelstuk geworden, waarbij veel aandacht uitgaat naar de spectaculaire riddergevechten en paardenstunts – overigens alles uitgevoerd met scherpe zwaarden en lansen, en ook het vuur waarmee paarden en ruiters te maken krijgen is erg heet! Daarnaast is de verhaallijn op momenten ook doorspekt met een dosis – soms subtiele – humor.

Dit alles speelt zich af tijdens de Ridderfeesten op Burg Satzvey, een groots opgezet festijn op en rondom deze eeuwenoude waterburcht. Op een oppervlakte van circa 4,5 ha bevindt zich een heel tentenkamp, waar honderden enthousiastelingen uit de hele Euregio 'leven' volgens (voornamelijk) middeleeuwse tradities en gebruiken.

De zeven deugden

De ware ridder diende te leven volgens een gedragscode van deugdelijkheid. Ondanks dat er geen uniforme code bestond en elke persoon er een eigen invulling aan gaf, waren er toch enkele thema's die door iedereen als zodanig gezien werden. In het algemeen kan dan ook gesteld worden dat men zich in ieder geval diende te houden aan deugden als wijsheid, rechtschapenheid, gematigdheid, moed, geloof, hoop en liefde.

In onze moderne maatschappij – waarin individualisme, egoïsme en materialisme tot 'standaard' zijn verheven – is van deze deugden weinig meer te zien. Gelukkig geldt dat niet voor iedereen en zijn er nog altijd personen die (een deel van) deze nobele deugden bezitten; kijk maar naar mensen die klaarstaan voor anderen, zich belangeloos inzetten voor een gemeenschap of bereid zijn hun nek uit te steken, zonder verborgen agenda of dubbele moraal, om maar eens enkele voorbeelden te noemen. Dat maakt hen weliswaar niet van adel, maar wel edel!

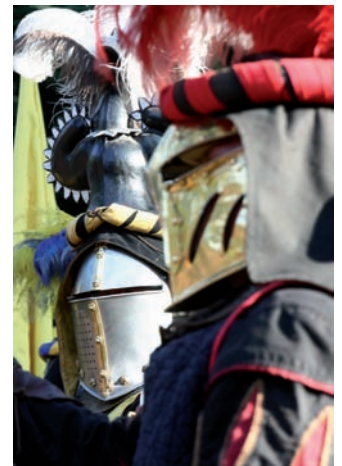
Zij tonen hun leefwijze, ambachten en kunsten, waarbij overigens ook de commercie niet uit het oog verloren wordt; de diverse handgemaakte producten worden op die manier aan de man/vrouw gebracht. Meerdere goochelaars, waarzegsters, valkeniers en musici zorgen voor vertier en afwisseling. Ook voor kinderen is dit een ware belevenis; zij kunnen op allerlei locaties kennismaken met de diverse ridderlijke bezigheden.

De organisatie van het hele gebeuren is in handen van Patricia Gräfin Beissel von Gymnich, die overigens ook zelf op de burcht woont. De jonge gravin heeft vanaf begin 2012 het stokje van haar vader overgenomen en zet hiermee de reeds meer dan 30 oude jaar oude traditie voort. Waar eerst haar ouders dit jarenlang gedaan hebben en waaraan zowel zijzelf als broer Max eveneens deel hadden, is dit nu vooral op háár schouders terechtgekomen; haar broer had geen interesse meer hierin verder te gaan. Nadat ze in 2007 de studie International Event Management in Keulen heeft afgerond, richt ze in 2012 haar eigen bedrijf op, Patricia Gräfin Beissel GmbH. Met Satzvey als uitvalsbasis en voornaamste locatie bouwt zij nu bedrijfsmatig verder aan hetgeen waarbij ze voorheen ook reeds achter de schermen betrokken was, namelijk het organiseren van de verschillende evenementen – én dus indirect ook aan het voortbestaan van de burcht zelf. Het onderhouden van een historisch belangrijk gebouw is natuurlijk een ware nachtmerrie voor de eigenaren, zeker als dit vooral uit eigen middelen bekostigd dient te worden. Uit deze noodzaak is in 1981 dan ook het idee geboren –

overigens als eerste in Duitsland – een riddertoernooi te organiseren. Ondanks het destijds zeer slechte weer op die betreffende dag, bleek het toch een groot succes te zijn: meer dan 4.000 bezoekers passeerden die eerste keer de kassa. Onder het motto “Behoud door vermaak” (*“Erhaltung durch Unterhaltung”*) is dit alles in de loop der jaren alleen maar gegroeid, zeker nadat ook nog andere elementen eraan toegevoegd werden. Dat betekent voor de bewoners overigens wel een grote mate van aantasting van hun privacy, maar die keuze hebben zij destijds wel-overwogen gemaakt. Behalve de diverse evenementen, die nu door gravin Patricia’s bedrijf op en rondom Burg Satzvey georganiseerd worden, zoals Paasmarkt, heksen-nacht en -markt, kinderridders, Halloween, concerten etc., kan men ook in het kasteel zelf terecht voor rondleidingen. Elke mogelijkheid wordt zodoende aangegrepen om een bron van inkomsten voor het kasteel en haar bewoners te bewerkstelligen.

Niet alleen houdt Patricia zich bezig met het organisatorische gedeelte, ook neemt zij met haar eigen paard, een statige zwarte Andalusische ruïn genaamd Tequila, zelf actief deel aan de shows en stunts. Overigens zijn bij elk van de eigen voorstellingen ongeveer honderd personen betrokken, vooral betrokken uit het eigen – in 2010 nieuw samengestelde – netwerk van toneelspelers, stuntmensen en diverse (internationale) ‘riddergroepen’ die hun medewerking verlenen aan de show. Samen met haar medewerker Thorsten “Loki” Loock en de daarvoor in het leven geroepen *“Ritter der Burg Satzvey”* verzorgt zij niet alleen alle elementen rondom de eigen voorstellingen, maar

tevens werken zij mee aan internationale films en tv-shows (zoals onder andere Ben Hur, The Three Musketeers en Inglorious Bastards), waar ze vooral de (paarden)stunts voor hun rekening nemen.

Naast het feit dat Patricia bedrijfsmatig haar sporen reeds heeft achtergelaten, zet ze zich tevens in voor enkele goede doelen. Zo is ze al enkele jaren bestuurslid van de “Jeannette Gräfin Beissel von Gymnich Stiftung”, een door haar moeder opgerichte en voorgezeten stichting die kinderen en jeugdigen tot 18 jaar helpt op een normale manier te functioneren in de maatschappij. Het zijn dan voornamelijk kinderen die in aanraking zijn gekomen met geweld, misbruik of verwaarlozing. Dit doen zij in samenwerking met kindertehuis Schumanek in Brühl, waar de kinderen opvang en onderdak krijgen. Patricia doet hier vrijwilligerswerk en probeert op die manier de kinderen te helpen hun eigenwaarde terug te krijgen en zich weer onder de mensen te durven begeven.

Gezien hetgeen de gravin al allemaal op haar conto heeft staan, vergeet je bijna hoe jong ze eigenlijk pas is!

Patricia – met hondje Chica – en haar vader Franz Josef

Als één van de nakomelingen van de laatste adellijke bewoners van kasteel Oost heeft Patricia Gräfin Beissel von Gymnich dus een directe connectie met onze contereien.

Alide Freifrau von Schrader-de Villers de Pité blaast in 1941 haar laatste adem op Oost uit, waarna het kasteel aan haar dochter Helene toekomt. Deze is in 1911 getrouwd met Max Graf Wolff Metternich zur Gracht, erfheer van Satzvey. Uit dit huwelijk komen drie kinderen voort, waarvan zoon Dietrich de volgende erfheer van Satzvey zou worden, ware het niet dat hij 1942 aan het Oostfront gesneuveld is. Hierdoor krijgt dochter Adeline dit bezit in haar schoot geworpen. Adeline trouwt vervolgens met Franz Josef Graf Beissel von Gymnich; zij zijn dus de grootouders van de hier geportretteerde gravin Patricia. Een uitgewerkte genealogie van Alide en Karl von Schrader en al hun nakomelingen staat aan het einde van dit verhaal.

Het geslacht Beissel von Gymnich is een jongere tak van het geslacht van de Freiherren von und zu Gymnich, die

zich tot de oeradel in het *Nieder-rheinische* gebied rekenen mogen. In 1139 wordt ene Acelin voor het eerst in een oorkonde genoemd; diens familie is dan al in het bezit van de heerlijkheid Gymnich. De familiestam wordt gedeeld in 1320; Edmund von Gymnich wordt de stamvader van de jongste tak. De eerste Gymnich die de bijnaam “Beissel” toevoegt is in 1360 ene Wilhelm von Gymnich, heer van Sechtem. De naam Beissel is een geuzennaam die de genoemde Wilhelm verworven heeft tijdens een veldslag tegen de Turken. Het lukt hem de bevelhebber van de tegenstander gevangen te nemen en aan de keizer te presenteren, die daarop uitspreekt dat hij inderdaad een ware “Beissel” (beitel) is, indachtig Wilhelms lievelingsspreuk: “Für einen harten Knoten gehört ein harter Beissel”. Het duurt daarna nog tot 1816 vooraleer de familie – door koning Friedrich Wilhelm III van Pruisen – in de erfelijke gravenstand wordt verheven.

In 1511 komt de familie, door het huwelijk van Damian Beissel von Gymnich met Eva von Schmidtheim, in het bezit van de heerlijkheid Schmidtheim. Hun zoon Reinhard ziet wel heil in de opkomende ijzerindustrie in de Eifel en deze legt hem inderdaad geen windeieren; een halve eeuw lang bezit hij zodoende het ijzermonopolie binnen het gebied ten noorden van de Eifelrivier de Kyll. Door dit vermogen begint de familie in 1627 met de bouw van een kasteel te Schmidtheim, dat overigens tot de dag van vandaag nog altijd hun eigendom is. Via huwelijken wordt tevens de heerlijkheid Bullay aan de Moezel, kasteel Frens bij Bergheim aan de Erft en riddergoed Blens bij Nideggen aan het bezit toegevoegd. Daarnaast worden nog diverse andere bezittingen verworven: waterburcht Boisdorf in Kerpen, riddergoed Schneppenheim bij Weilerswist, kasteel Friesenrath bij Kornelimünster, burcht Nurburg in de gelijknamige plaats en de landgoederen Altenburg, Recherhof en Leutheratherhof, allen gelegen in de buurt van kasteel Schmidtheim.

Als laatste komt, ook door huwelijk, de waterburcht Satzvey, in het gelijknamige dorpje bij Mechernich, in het bezit van de Beissel von Gymnichs. In 1246 wordt Satzvey voor het eerst vermeld, als onderdeel van een schenking aan Konrad von Hochstaden, de aartsbisschop van Keulen. De territoriale plaatsing van het oord en latere burcht zal overigens een eeuwenlange twist blijven tussen *Kurköln* en Jülich.

Door de aartsbisschop van Keulen wordt in 1368 Otto von Vey tot voogd van Satzvey benoemd. Na de dood van Otto's zoon en erfgenaam Richard von Vey in 1391, komt de voogdij in

Voor meer informatie over Burg Satzvey en de evenementen:

- www.graefin-beissel.de
- www.ritter-satzvey.de
- www.burgsatzvey.de

De imposante waterburcht Satzvey

handen van zijn uit de buurt van Düren stammende zwager Heinrich von Krauthausen. Deze legt in 1406 de basis voor het burchthuis zoals dat hedentendage nog altijd bestaat, waardoor hij tevens als grondlegger van de burcht aangemerkt kan worden. In de loop der jaren volgen nog diverse verbeteringen en uitbreidingen, zoals aan de voorburcht, het poortgebouw en de omwalling.

De eerder aangehaalde strijd tussen Keurkeulen en Jülich bereikt in 1578 een hoogtepunt; als drie jaar later nog altijd geen voor de hertog van Jülich bevredigende uitkomst is bereikt, wordt de burcht door zijn gefrustreerde troepen verwoest. Bij Napoleons bezetting van het Rijnland in 1794 blijft een hernieuwde verwoesting door diens troepen uit. Dat heeft er waarschijnlijk mee te maken dat de toenmalige bezitters, de familie Von und zu Gymnich, hun gronden in eigen beheer hebben en niet verpacht zoals de meeste andere grondbezitters, waardoor zij door de Fransen niet worden onteigend.

Het verval van de burcht zet echter in de loop der jaren wel in, door meer dan een eeuw bijna of geen bewoning

Dietrich Reichsgraf Wolff Metternich zur Gracht (1853-1923)

door de toenmalige eigenaren. Dat verandert als Dietrich Reichsgraf Wolff Metternich zur Gracht in 1880 in het bezit komt van Burg Satzvey. Hij laat de sterk vervallen burcht ingrijpend renoveren en uitbreiden, waardoor deze in omvang bijna verdubbelt. In de Tweede Wereldoorlog wordt de burcht door granaatslagen wederom zwaar verwoest. De kleindochter van Dietrich–Adeline Gräfin Wolff Metternich zur Gracht – en haar echtgenoot Franz Josef Graf Beissel von Gymnich, die op dat moment de eigenaren zijn,

beginnen in 1945 weer aan de herstelwerkzaamheden. Als deze in 1951 zo goed als afgerond zijn, zorgt een grote aardbeving in de regio voor een volgende verwoesting en kan (deels) weer van voren af aan begonnen worden.

Van 1945 tot 1953 is op de burcht tevens een bejaardenhuis gevestigd en van 1954 tot 1963 een jongensinternaat. Pas vanaf 1979, nadat Franz Josef en Adeline twee jaar eerder het eigendom aan hun oudste zoon en de tot op de dag van vandaag nog altijd huidige bezitter Franz Josef jr. geschonken hebben, wordt de burcht zelf nog uitsluitend door de grafelijke familie bewoond. Hij en zijn vrouw Jeannette Brogan – dochter van de Amerikaanse consul-generaal – zijn het die in 1981 de basis hebben gelegd voor de evenementen die nog altijd plaatsvinden en sindsdien door hun dochter Patricia zijn uitgebreid.

Franz Josef Graf Beissel von Gymnich en zijn echtgenote Gräfin Jeannette, geb. Brogan

De geschiedenis van Oost en haar bewoners

Kasteel of huis Oost wordt voor het eerst genoemd in een akte uit 1563. Waarschijnlijk is de historie ervan veel ouder, getuige het feit dat in de twaalfde tot en met de veertiende eeuw enkele keren de geslachtsnaam “Oost” (in diverse schrijfvarianten, zoals “Oys, Oes, Ois” etc.) voorkomt. Of hiermee zodoende Oost bij Valkenburg of bij Eijsden bedoeld wordt, is echter niet met zekerheid te zeggen. Pas aan het eind van de veertiende eeuw kan er een direct verband gelegd worden tussen een drager van de naam “van Oys/Oost” en het huis bij Valkenburg; diens gevoerde wapen maakt het onderscheid mogelijk tussen de gelijknamige van het Eijsdense Oost.

In diverse oorkonden vanaf 1377 komen we de naam Reinart Schiffart van Oys tegen, die binnen de Valkenburgse lenen van het hertogdom Brabant meerdere malen wordt vernoemd. Toch is hij niet direct te verbinden aan huis Oost. De eerste waarbij dat wel mogelijk is, is Diede-

Kasteel Oost [Tekening: Philippe van Gulpen]

rik Speckhouwer. Vanaf 1521 is hij drost en rentmeester van de heerlijkheid Wittem en in 1526, samen met Andries van Pallant, pachter van de tol te Valkenburg. Na zijn overlijden in 1537 wordt hij begraven in de kerk van Valkenburg. Uit zijn huwelijk met ene Alijt stamt zoon Diederik jr., gehuwd met Beatrix van den Biesen; zij krijgen twee dochters: Alijt en Cathrina. Alijt huwt met ene Ackermans en Cathrina met Peter van de Hove. Diederik jr. overlijdt echter al een jaar na zijn vader, waarna Beatrix hertrouwt met Christiaan van Eynatten, van 1545 tot 1565 schout van Maastricht. Na haar dood nemen haar beide erfgenamen Oost in bezit, maar dat wordt aangevochten door hun stiefvader Christiaan van Eynatten; op grond van het testament van Beatrix eist hij het vruchtgebruik op. De erfgenamen spannen daarop een proces aan voor de Raad van Brabant te Brussel, hetgeen zij echter verliezen. Hen rest vervolgens niets anders dan het juridische eigendom. Op het moment dat zij dat in hun bezit krijgen, verkeert Oost in zeer slechte staat; hun moeder heeft er niet meer gewoond en het zodoende laten verwaarlozen. Op eigen onkosten laten de erfgenamen de noodzakelijke en kostbare herstelwerkzaamheden uitvoeren. Deze kosten willen zij uiteraard vergoed zien als ze het huis moesten afstaan aan Van Eynatten; hij op zijn beurt eist weer compensatie voor de gederfde inkomsten voor de periode waarin zij het huis in bezit hebben gehouden. De oplossing van dit hele geschil blijkt uit een in 1563 gesloten overeenkomst, waarin beide partijen verklaren hun wederzijdse vorderingen op te geven. Na het overlijden van Christiaan van Eynatten komt het huis eindelijk aan de rechthebbende erfgenamen.

Voor de verdere geschiedenis van Oost dient de Van de Hove-tak gevolgd te worden. Uit het huwelijk van Cathrina Speckhouwer met Peter van de Hove stammen Herman en Alet. Het is niet bekend met wie Herman getrouwd is, wel dat hieruit drie kinderen voortkomen: Willem, Peter en Elisabeth. Peter vervult enkele belangrijke functies binnen het Land van Valkenburg; zo is hij onder meer 'breukmeester' (verantwoordelijke voor de boetes die als straf voor vergrijpen worden opgelegd), luitenant-dros-

saard van Valkenburg en schout van de proosdij van Meerssen. Daarnaast is hij ook geruime tijd pachter van een aantal tienden van de Meerssense proosdij. Wellicht door dit alles beschikt hij over voldoende middelen om de andere erfgenamen van Diederik Speckhouwer en Beatrix van den Biesen stukje bij beetje uit te kopen. Aanspraken op Oost zijn in allerlei handen geraakt, vooral vanwege de lange tijd die vooraf is gegaan aan het feitelijk bezit ervan. Het is Peters bedoeling de rechten erop weer in één geheel samen te brengen, maar bij zijn overlijden op 18 april 1616 is hij hier nog niet helemaal in geslaagd. Na zijn dood gaan zijn erfgenamen door met het aankopen ervan; als onderdeel van zijn erfenis blijft Oost echter onverdeeld.

Peter is gehuwd met Katharina Coecx en zij krijgen eveneens drie kinderen: Anna, Claude en Maria. Deze laatstgenoemde trouwt met de oorspronkelijk uit Brugge afkomstige Adriaen de Groote. Adriaen is vanaf 1597 rentmeester der domeinen van het Land van Valkenburg en vanaf 1605 eveneens van het Land van Dalhem, waardoor hij beheerder wordt van de koninklijke rechten en bezittingen. De familie De Groote voert in Brugge al een wapen en noemt zich 'jonker'. Adriaen wordt echter – voornamelijk vanwege verdiensten als militair in dienst van de hertog van Beieren – in 1613 door de keizer tot *Freiherr* verheven.

Uit het huwelijk tussen Maria en Adriaen worden zes kinderen geboren, drie zoons en drie dochters: Adriaen, Peter Ernest, Alexander, Anna Catherina, Francisca Claudine en Maria. Via zijn vrouw is hij dan wel voor de helft eigenaar van Oost, maar zij wonen ergens binnen Valkenburg. Toch zal Oost bij tijd en wijle gebruikt worden, zoals uit diverse bewaard gebleven brieven blijkt. Zo vindt er onder andere op 31 december 1630 een banket voor 25 personen plaats, waarbij de enkele dagen eerder plaatsgevonden verwerving van de heerlijkheid Klein-Stevoort door zoon Peter Ernest gevierd wordt. Deze Peter Ernest heeft carrière gemaakt als militair in de Dertigjarige Oorlog in het leger van de Katholieke Liga. Daarnaast erft hij op jonge leeftijd het fortuin van zijn oom Alexander, eveneens een militair, die in 1621 overlijdt. Hierdoor is hij in staat het 3/4-aandeel van de familie Van Bensenrade in de heerlijkheid Strucht te kopen. In 1630 verwerft hij vervolgens de heerlijkheid Klein-Stevoort bij Hasselt.

Vader Adriaen krijgt overigens in datzelfde jaar de heerlijkheid Schin op Geul in pand.

Als Peter Ernest in 1631 op het slagveld de dood vindt, wordt zijn broer Adriaen – die daarmee zijn geestelijke carrière opgeeft – als erfgenaam heer van Strucht en Klein-Stevoort. Na de dood van moeder Maria – vader Adriaen is reeds in 1634 overleden – en zijn oom Claude van de Hove erft hij alle gronden behorende bij Oost. Het resterende kwart van de heerlijkheidsrechten van Strucht verwerft hij in 1640, waarna hij in 1644 de reeds eerder in pand gekregen hoge justitie van Strucht koopt van de Spaanse koning; vanaf dat moment kan hij zich eveneens heer van Strucht noemen. Adriaen kiest overigens Oost boven Klein-Stevoort als domicilie, wat waarschijnlijk erin gelegen is dat zich het overgrote deel van zijn bezittingen in de omgeving van Valkenburg bevindt. Maar het kan eveneens ermee te maken hebben dat het huis dichterbij Aken ligt, de plaats van de familie van zijn vrouw Maria von Schwartzberg, dochter van de Akense schepen Wilhelm Rikald von Schwartzberg.

Adriaen richt zijn aandacht wat Oost betreft vooral op de juridische status ervan. Behoort het namelijk tot Valkenburg of toch tot de heerlijkheid en parochie Schin op Geul? Dit leidt zodoende tot een geschil als Adriaen zich, na het aflopen van de overeenkomst in 1644, niet langer heer van Schin op Geul mag noemen. Het blijkt uiteindelijk een jarenlange juridische strijd te worden die pas na twaalf jaar procederen, middels een compromis, beslecht wordt. Overigens werd reeds in 1663 het enkele jaren daarvoor bij de Spaanse koning ingediende verzoekschrift gehonoreerd, waarmee de verheffing van het huis Oost tot leengoed een feit is geworden. Het in 1664 gesloten compromis met de nieuwe heer van Schin op Geul – Johan Hoen van Cartils – omvat de bepalingen dat huis Oost vrijgesteld wordt van personele belastingen, maar dat de inwoners van Schin op Geul ter compensatie belasting mogen heffen op de ten oosten van Oost gelegen hoeve Overhem (“Euverem”), eveneens in eigendom van Adriaen de Grootte. De eigenaar van Oost zal de lage en middelbare justitie bezitten, doch alleen op huis Oost met inbegrip van vijvers en grachten, en niet daarbuiten. Tenslotte koopt

Hoeve Overhem (Euverem)

Kasteel Oost, vanaf de parkzijde

Adriaen nog het jachtrecht van een gebied rondom Oost en het visrecht op de Geul, vanaf de St. Jansbron in de richting van Valkenburg. Hiermee is de opwaardering van Oost als allodiaal leengoed tot mini-heerlijkheid, met eigen justitiële bevoegdheden, jacht- en visrecht en vrijheid van lokale belastingen, voltooid en krijgt het zodoende een passende status voor de heer van Strucht. Vanaf 1663 wordt er overigens veel ge- en verbouwd aan Oost. Na afronding van alle bouwwerkzaamheden in 1673 wordt Oost voor het eerst aangeduid als kasteel, zij het overigens door de eigenaren zelf.

Uit het huwelijk van Adriaen baron de Grootte met Maria von Schwartzberg stammen acht kinderen. Naast vijf dochters – die overigens allen in het klooster zijn gegaan – zijn er de drie zoons Adriaen, Peter Ernest en Johan Melchior. Adriaen gaat in 1656 in Leuven studeren, maar wordt vervolgens officier in Spaanse dienst; in 1666 komt hij om het leven in een duel in de Spaanse stad Olivenza. Van Johan Melchior is niet meer bekend dan dat hij in 1676 is overleden. Baron Peter Ernest (Wilhelmus Petrus Ernestus) huwt in 1670 met Anna Elisabeth de Colijn, dochter van Jean Adolphe de Colijn, heer van Beusdael en schepen te Aken. Uit dit huwelijk zijn drie dochters afkomstig. Peter Ernest is eerst raadsheer en vervolgens president van het hoogste rechtcollege voor de Landen van Overmaas, het *Tribunal souverain dans la province de Limbourg*. Hij overlijdt in 1716 en wordt begraven in de kerk van Schin op Geul. Een jaar na zijn dood is alleen nog zijn dochter Maria Catharina in leven, de laatste afstameling van de familie De Grootte in het Maasland.

Vanaf Maria Catharina de Grootte gaat de vererving van Oost geruime tijd via de vrouwelijke lijn verder. Maria Catharina vond haar eerste huwelijkspartner in een officier, te weten ene Freiherr Henricus Casimirus Pawel von Rammingen, wiens familie oorspronkelijk uit Braunschweig stamt. Vanwege zijn dienstverband in Staatse dienst komt hij in Maastricht en omgeving terecht. In 1719 is hij als kolonel in het infanterieregiment van Baron van Huffel actief in Schotland, overigens ten dienste van de Britse

Alliantiewapen De Villers de Pit -de Pitteurs boven de ingang

Kroon. Nadat de Spanjaarden, met de hulp van hun Schotse bondgenoten, hun invasiepoging na de slag bij Glen Shiel op 10 juni 1719 als mislukt mogen beschouwen, wordt Henricus Casimirus door de steden Aberdeen en Inverness zelfs tot ereburger gemaakt. Alhoewel hij in een Schotse oorkonde wordt aangeduid als "baron de Strucht & Oost" – een verheffing van de heerlijkheid Strucht door hem is niet bekend – zal zijn militaire carrière hem heel vaak van Oost hebben weggehouden. Hij overlijdt overigens in 1723, als laatste mannelijke afstamming van het geslacht Pawel von Rammingen. Kinderen zijn er uit dit huwelijk niet bekend.

Na zijn dood treedt Maria Catharina in het voorjaar van 1724 in het huwelijk met Freiherr Moritz Hector Casimir von Hammerstein. Dit geslacht is afkomstig uit het hertogdom Berg ten oosten van de Rijn, waar zij het riddergoed Hammerstein bezaten. Moritz (of Maurice) dient als luitenant in hetzelfde regiment als Pawel von Rammingen; na zijn huwelijk laat hij evenwel zijn militaire carrière voor wat die is en vestigt zich met zijn vrouw op Oost. Behalve dat hij nieuwe uitbreidingen aan Oost laat aanbrengen en zorgt voor de aankoop van meerdere percelen om een aaneengesloten geheel van het grondbezit te maken, legt hij zich ook toe op een rol binnen de ridderschap van het Land van Valkenburg, waar hij zowel lid van de Staten als commissaris is. Nadat hij weduwnaar is geworden – Maria Catharina de Groote overlijdt in oktober 1758 – hertrouwt hij met Gräfin Maria Anna Franziska Felizitas Johanna von Satzenhofen, gedoopt op 11 januari 1735 in Keulen (St. Georg). Zij is de dochter van Graf Carl Martin Ferdinand von Satzenhofen zu Perchtolshofen, een officier in dienst van de keurvorst van Keulen, tevens kamerheer van de keurvorsten van Mainz en Keulen en *Pfleger* van Nabburg, en Freiin Maria Anna von Bernsau, erfgename van Burg Kreuzberg aan de Ahr. Via haar zuster Maria Johanna Ambrosyna, die gehuwd is met de eigenaar van kasteel Terworm, Freiherr Maximilian Wilhelm von der Heyden genannt Belderbusch, is zij waarschijnlijk in deze regionen verzeild geraakt. Na het overlijden van haar echtgenoot begin januari 1765 wordt Maria Anna von Satzenhofen de

nieuwe vrouwe van Oost en Strucht. Moritz von Hammerstein heeft namelijk in zijn in 1763 opgemaakte testament bepaald dat zij Oost en alles wat erbij hoort zou erven, alsmede het vruchtgebruik van het in het dal van de Wupper gelegen huis Oege. Als verplichting aan zijn erfgenamen stelt hij dat zij tenminste 90 dagen per jaar op Oost dienen te verblijven.

Maria Anna treedt snel daarna opnieuw in het huwelijk; op 5 juni 1765 trouwt zij te Schin op Geul met Walter Nicolas Ernest Joseph Laurent baron de Mettecoven. Deze Walter Nicolas, geboren op 10 augustus 1730 te Opleeuw, is heer van Opleeuw, Mianoye, Jassogne, Venatte, Niel en Rullekoven, kamerheer van de vorst-bisschop van Luik, grootdrossaard van de Haspengouw en vertegenwoordiger van de adel in de Staten van het Land van Luik. Uit dit huwelijk worden zeven kinderen geboren, waarvan vijf op Oost zijn gedoopt: Maria Anna Carolina Maximiliana (~ 24-04-1766), Maria Charlotte (~ 11-03-1768), Maria Isabella (~ 10-08-1769), Johannes Walterus (~ 21-08-1770, overigens dezelfde dag overleden) en Maria Theresia (~ 09-05-1772). Het echtpaar verblijft jaarlijks, krachtens de testamentaire verplichting, een beperkt deel van hun tijd op Oost en het grootste deel binnen het Luikse, waar Walter Nicolas zijn functies vervult. Waarschijnlijk dient Oost voor hen vooral als buitenplaats. Nadat Maria Anna op 5 januari 1789 overlijdt en Walter Nicolas op 14 augustus 1796, is Oost geruime tijd niet meer als woonhuis in gebruik.

Weliswaar worden de bezittingen in het Land van Valkenburg economisch gezien niet verwaarloosd door de oudste dochter Maria Anna Carolina Maximiliana en haar echtgenoot Fr dERIC Felix Eugène baron de Woelmont de Brumagne, maar gewoond hebben zij er niet. Na de dood

Jhr. Louis Libert de Villers de Pit  (1803-1889)

van de beide echtelieden – Maria Anna in 1800 en Frédéric Felix in 1829 – worden de bezittingen verdeeld door Theodore en Alexandre Alphonse de Woelmont, twee zonen uit dit eerste huwelijk. Frédéric Felix was overigens in 1803 voor een tweede maal in het huwelijk getreden en wel met Françoise-Philippine barones de Haultepenne, maar zij hebben nooit op Oost gewoond. Door de verdeling van Oost met alles wat erbij hoort komt het kasteel in 1836 op de markt, waarmee een eind is gekomen aan de vererving van generatie op generatie.

Op 9 september 1836 wordt Oost en Overhem aangekocht door de in Luik woonachtige Louis Libert Guillaume Marc de Villers de Pit . Hij is in 1803 te Tongeren geboren en gehuwd met Marie-Jeanne Elise Hortense de Pitteurs. Na de definitieve afscheiding van België wordt Louis Libert op 8 mei 1842 opgenomen in de Nederlands-Limburgse adel met het predikaat jonkheer. Vanaf dat moment wordt hij overigens ook politiek actief. Hij is lid van de Provinciale Staten van Nederlands-Limburg voor Valkenburg, vervolgens lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal voor het kiesdistrict Heerlen en tenslotte lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal voor de provincie Limburg (in twee periodes: van 07-10-1850 tot 19-09-1853 en van 02-12-1853 tot 20-09-1880). Daarnaast is hij rond 1876 nog lid geworden van de Commissie van Controle van de Akense-Maastrichtse Spoorweg Maatschappij, hetgeen waarschijnlijk een gevolg is van het feit dat hij in 1851 grond heeft verkocht voor de aanleg van de nieuwe spoorlijn van Aken naar Maastricht. In het daarvoor opgestelde contract laat hij overigens nauwkeurig beschrijven welke afmetingen de vlak bij kasteel Oost te bouwen doorgang onder het spoor moet krijgen; deze ‘tunnel’ bestaat tot op de dag van vandaag nog steeds.

Het echtpaar De Villers de Pit -de Pitteurs krijgt zes kinderen. De eerste vier kinderen worden in Luik geboren: Hortense Elise (1828-1901), Louise Laure (1830-1837), Camille Pauline (1832-1902) en Louise Josephine Marie (1836-1896). Een in 1844 geboren en nog geen twee maan-

Freiherr Karl von Schrader (1848-1896) en zijn echtgenote jkvr. Alide de Villers de Pit  (1846-1941)

den oud geworden zoontje is het eerste kind dat op Oost geboren wordt; hierna volgt in 1846 nog dochter Gabrielle Alida Josephina Charlotte. Vader Louis Libert overlijdt in 1889, zijn weduwe in 1892. Alide is de langstlevende van dit hele gezin. Zij overlijdt op Oost op 3 april 1941 en wordt begraven op het kerkhof van Schin op Geul, net als haar ouders en zusters Hortense Elise en Camille Pauline; haar zuster Louise Josephine Marie ligt begraven op het kerkhof aan de Cauberg te Valkenburg.

Alide trouwt op 26 november 1872 te Berlijn met Freiherr Karl Ernst Adolf von Schrader. Deze op 30 september 1848 op Schloß Bliestorf (in het hertogdom Lauenburg) geboren edelman is kamerheer en ceremoniemeester aan het hof van de Duitse keizer. Aan dat hof ligt ook zijn overlijden ten grondslag: op 10 april 1896 vindt er in Potsdam een

De vier kinderen van het echtpaar Von Schrader-von Beulwitz zu Celle (v.l.n.r.): Hippolyta (1845-1917), Karl (1848-1896), Klara (1847- 1922) en Henriette (1844-1919)

Grafmonumenten op het kerkhof van Schin op Geul: Alide Freifrau von Schrader en jhr. Louis Libert de Villers de Pit 

duel plaats tussen Karl von Schrader en Leberecht von Kotze, waarbij eerstgenoemde het leven laat. Dit duel is het slotstuk van een omvangrijk schandaal aan het keizerlijk hof waarbij Von Schrader (marginaal) betrokken is, maar wel met fatale afloop tot gevolg. Na zijn dood keert Alide terug naar kasteel Oost en verblijft hier tot haar overlijden in 1941.

Marmeren buste van Helene von Schrader (1882-1982)

Alide en Karl hebben drie kinderen. Zoon Fritz, geboren in 1874 en in 1899 gehuwd met Elisabeth Goetz, verbrast een vermogen en treedt in het begin van de jaren dertig van de vorige eeuw toe tot de Nazi-partij. Zijn vrouw sterft in 1945 op de vlucht voor de Russen, terwijl hijzelf enkele jaren later in Aken overlijdt. Dochter Lita overlijdt reeds op 20-jarige leeftijd te Rome aan de gevolgen van tyfus. De in 1882 geboren dochter Helene trouwt op 16 februari 1911 op kasteel Oost met Max Graf Wolff Metternich zur Gracht.

Hierdoor verkrijgt zij de Duitse nationaliteit, met als gevolg dat Oost na de Tweede Wereldoorlog geconfisqueerd wordt door de Nederlandse Staat.

De toenmalige gemeente Valkenburg-Houthem (vanaf 1982 Valkenburg aan de Geul) koopt vervolgens het kasteel in 1950 aan en is sindsdien de eigenaar ervan. Naast diverse jaren van leegstand heeft het ook verschillende uiteenlopende bestemmingen gekend. Zo is er van 1951 tot 1971 een landbouwschool in gevestigd, is het vanaf 1978 beschikbaar als trouwlocatie en is het Letterkundig Centrum Limburg er vanaf 1979 enkele jaren in gehuisvest geweest. Nadat het eveneens in gebruik is geweest als restaurant en feestlocatie, is het op dit moment het domicilie van de *International Butler Academy*, waarmee de grandeur van vroeger weer enigszins terug is gekomen. Hoelang deze butleracademie er echter nog gevestigd kan blijven, is zeer de vraag; de gemeente is reeds in onderhandeling over

de daadwerkelijke verkoop ervan. Wie de uiteindelijke koper ook wordt, het is alleen te hopen dat deze de sfeer en pracht van vroeger wil behouden of in ere wenst te herstellen, om zodoende recht te doen aan de historie van zowel gebouw als bewoners...

Alide 80 jaar

Bovenstaande foto, welke zich bevindt in het archief van de gemeente Valkenburg aan de Geul, is genomen bij gelegenheid van de tachtigste verjaardag van Alide von Schrader. Op de achterzijde worden flarden door namen weergegeven en dan nog niet eens van iedereen; daarbij is door de opgesomde volgorde ook niet precies duidelijk wie waar staat.

Na enig speurwerk zijn de volgende personen te benoemen:

- Alide Freifrau von Schrader geb. de Villers de Pit  (1846-1941)
- Helene Gräfin Wolff Metternich zur Gracht geb. von Schrader (1882-1982) (*dochter van Alide*)
- Max Graf Wolff Metternich zur Gracht (1879-1949)
- Ludmilla gravin de Marchant et d'Ansembourg geb. Gräfin de la Fontaine und d'Harnoncourt-Unverzagt (1860-1951)
- Hermann Graf Wolff Metternich zur Gracht (1887-1956)
- Amalie Gräfin Wolff Metternich zur Gracht geb. Gräfin von Schall-Riauour (1888-1971)
- Leopold graaf de Marchant et d'Ansembourg (1899-1981)
- Ferdinande gravin de Marchant et d'Ansembourg geb. barones de Lo  (1900-1993)
- Alide Gräfin Wolff Metternich zur Gracht (1912-2012)
- Philippine barones de Lo  (1898-1956)
- Christine gravin de Marchant et d'Ansembourg geb. barones de Lo  (1895-1992)
- Camilla Startz geb. Cassalette (1878-1951)
- Franz graaf de Marchant et d'Ansembourg (1902-1976)
- Leonie Wehry geb. Cassalette (1873-1955)
- Eugenie gravin de Marchant et d'Ansembourg (1896-1995)
- Maria Theresia gravin de Marchant et d'Ansembourg geb. Freiin von B selager (1903-1975)
- Marie Mathilde barones de Lo  (1901-1989)
- Hedwig gravin de Marchant et d'Ansembourg geb. Freiin von Brewer genannt von F rth (1882-1965)
- Max graaf de Marchant et d'Ansembourg (1894-1975)
- Edmond baron de Lo  (1893-1938)
- Ivan George Wehry (1865-1936)
- Walter Levin baron de Lo  (1903-1983)
- Oskar graaf de Marchant et d'Ansembourg (1882-1961)
- Rudolf graaf de Marchant et d'Ansembourg (1884-1952)

Van de 25 personen die erop staan (14 vrouwen en 11 mannen) zijn nu dus 24 namen bekend. Er mist zodoende nog de naam van één man.

Is dat wellicht Conradin Startz (1865-?) (*echtgenoot van Camilla*)? Het roept echter wel de vraag op waar dan de zoon van Alide, Fritz Freiherr von Schrader (1874-1949), en diens vrouw Elisabeth Goetz (1878-1945) zijn. Of waren zij destijds niet aanwezig?

Afstammelingen van Alide de Villers de Pit  en Karl von Schrader

14

Jkvr. Gabrielle *Alide* Josephina Charlotte de Villers de Pit , * 17-12-1846 Kasteel Oost, † 03-04-1941 Kasteel Oost (d.v. jhr. Louis Libert Guillaume Marc de Villers de Pit  x Marie Jeanne Elise Hortense de Pitteurs)

x 26-11-1872 Berlin

Freiherr *Karl* Ernst Adolf von Schrader, (op 27-12-1889 opgenomen in de Pruisische *Freiherrenstand* met eerstgeboorterecht vanwege het bezit van de heerlijkheid Kulpin) heer van Kulpin en G ldenitz, erfheer van Bliestorf en Grinau (allen gelegen binnen het hertogdom Lauenburg), kamerheer en ceremoniemeester van de Duitse keizer Wilhelm II, * 30-09-1848 Bliestorf, † 11-04-1896 Potsdam (gesneuveld tijdens een duel) (z.v. August Louis Detlev von Schrader, erfheer van Bliestorf, Grinau en Kastorf, landraad, kamerheer van de koning van Denemarken, x Adolfine Frederike von Beulwitz zu Celle)

Uit dit huwelijk

1. Friedrich Franz Ludwig Adolf (*Fritz*) Freiherr von Schrader, * 20-06-1874 Düsseldorf, † 1949 Aachen, heer van Kulpin.
x 04-01-1899 Wiesbaden
Elisabeth Goetz, * 22-07-1878 Wiesbaden, † 1945 (op de vlucht voor de russen) (d.v. NN Goetz x NN S hnlein)
2. Lita von Schrader, overleden op 20-jarige leeftijd te Rome aan de gevolgen van tyfus

3. *Helene* Konstanze Hermance Hortense Marie von Schrader, * 16-10-1882 Berlin, † 08-09-1982
x 16-02-1911 Kasteel Oost

Max Felix Hermann Joseph Hubertus Maria Graf Wolff Metternich zur Gracht, * 30-08-1879 Bachem (bij Köln), † 24-12-1949 Burg Satzvey, erfheer van Satzvey, Ridder van Magistrale Gratie van de Soevereine Orde van Malta (z.v. *Dietrich* Aloysius Josephus Karl Hubert Maria Graf Wolff Metternich zur Gracht, erfheer van Satzvey, ritmeester en kamerheer van de koning van Pruisen, Ridder van Eer en Devotie van de Soevereine Orde van Malta, x Mechtildis Gräfin Berghe von Trips, Eredame in de Orde van Theresia van Beieren)

Uit dit huwelijk:

1. *Alide* Theodora Mechtildis Josefa Huberta Maria Gräfin Wolff Metternich zur Gracht, * 15-03-1912 Kasteel Oost, † 14-08-2012 Bonn
x (1) 08-02-1942 Satzvey
Prof. Dr.med. *Wilhelm* Herman Jansen, * 12-11-1886 Essen, † 07-03-1959, geneesheer-directeur, buitengewoon hoogleraar Interne Geneeskunde aan de Universiteit van Bonn
x (2) 20-08-1968 Bonn

- Woldemar von Holy-Poniencitz, * 08-11-1901 Sint-Petersburg (Rusland), † 03-01-1977, architect
2. *Dietrich* Friedrich Franz Hubertus Maria Graf Wolff Metternich zur Gracht, * 16-03-1914 Burg Mödrath, † 23-07-1942 Schleino (Rusland) (gesneuveld), wachtmeester in een cavalerieregiment

3. *Adeline* Helene Huberta Maria Gräfin Wolff Metternich zur Gracht, * 27-12-1919 Burg Zievel (bij Satzvey), † 28-05-2010, erfvrrouwe van Satzvey
x 14-02-1944 Satzvey

Franz Josef Hubert Maria Graf Beissel von Gymnich * 30-06-1916 Schloß Frens (bij Quadrath), † 29-02-2008 Burg Satzvey, erfheer van Raucherberg (bij Wielenbach in Oberbayern), land- en bosbouwkundige, ritmeester (z.v. *Clemens* Hubert Maria Graf Beissel von Gymnich, majoor, Ridder van Eer en Devotie van de Soevereine Orde van Malta, x Gerda von Abercron)

Uit dit huwelijk:

1. *Franz Josef* Max Felix Hubertus Maria Graf Beissel von Gymnich, * 03-07-1945 Burg Satzvey, erfheer van Satzvey, landbouwkundige, koopman
x 28-03-1984 Mechernich, 30-06-1984 Satzvey (kerk)

Jeannette Marie Brogan, * 19-10-1953, auteur (d.v. John Brogan, consul-generaal van de Verenigde Staten, x Edith Eyermann)

Uit dit huwelijk:

1. *Patricia* Caroline Anita Gräfin Beissel von Gymnich, * 09-05-1985 Köln, International Eventmanager

2. *Max Dominic August Pièrre Graf Beissel von Gymnich*, * 15-12-1987 Köln, logistiek medewerker
2. *Clemens-Dietrich Maximilian Hubertus Maria Graf Beissel von Gymnich*, * 03-07-1945 Burg Satzvey, koopman
x 16-09-1972 Schloß Kleßheim (bij Salzburg), x/x 16-11-1982 München
Therese Maria Sophie Elisalex Wilhelmine Edmée Konradine Antonia Gräfin von Clary und Aldringen, * 21-04-1945 Teplitz, † 07-01-2000 München, Dipl.-Bibliothekarin (d.v. Johann Georg *Marcus Erwein Maria Ägidius Augustinus 8e Fürst von Clary und Aldringen*, verkoopdirecteur, luitenant-kolonel, x *Paula Maria Hedwig Margarethe Josephine Gräfin Schaffgotsch* genant *Semperfrei von und zu Kynast und Greiffenstein*, Freiin zu *Taschenberg*)
Uit dit huwelijk:
  1. *Stephanie Helene Huberta Marina Gräfin Beissel von Gymnich*, * 25-03-1975 München x 01-07-2004 Mechernich, 03-07-2004 Steinfeld (kerk)
Markus Röser, * 07-10-1969 Erbach, bedrijfsadviseur
3. *Hubertus Christophorus Hermann Ulrich Maria Graf Beissel von Gymnich*, * 28-06-1948 Burg Satzvey, landbouwkundige
x (1) 12-11-1983 Wielenbach, 26-11-1983 Murnau (kerk), x/x 15-05-1987 Murnau
Renate Hutter, * 13-05-1948 Murnau
x (2) 18-12-1987 München
Marita Düllmann, * 25-04-1948 Köln (d.v. Ernst-Albrecht Düllmann, fabrikant, x *Ingrid Deilmann*)
4. *Max-Felix Herbert Hubertus Maria Graf Beissel von Gymnich*, * 15-01-1950 Burg Satzvey, vertegenwoordiger

Bronnen:

- Met dank aan Gräfin Patricia en haar vader Franz Josef Graf Beissel von Gymnich voor het persoonlijk onderhoud
- Genealogisches Handbuch des Adels: Freiherrliche Häuser (B, Band V, 1971); Adelige Häuser (B, Band IX, 1970); Gräfliche Häuser (Band XIV, 1993 en Band XX, 2012) – Starke Verlag, Limburg an der Lahn
- Ritterburgen 2: Burg Satzvey (Köln, 2005) – Elke Lutterbach
- Kasteel Oost – Harry Weinberg
- Kasteel Oost (Valkenburg, 1982) – J.G.M. Notten
- Ernst von Oidtman und seine genealogisch-heraldische Sammlung in der Universitäts-Bibliothek in Köln – Herbert M. Schleicher
- RHCL: Archief Oost te Schin op Geul; archieven der heren en heerlijkheid Strucht; familiearchief De Villers de Pité
- Foto's (onder andere):
  - Ridderspelen: Feenstaub Entertainment en Daniel Rüdell
  - Schilderijen: Collectie Graf Beissel von Gymnich
  - 80e Verjaardag Alide: Archief gemeente Valkenburg aan de Geul
  - Kasteel Oost: Fon Weusten

